



actualisatie  
kerndoelen



actualisatie  
examenprogramma's

# Eindelijk een doorlopende leerlijn in het vo

KANSEN & UITDAGINGEN VOOR DE  
NIEUWE CONCEPTKERNDOELEN EN  
EXAMENPROGRAMMA'S

Landelijk congres actualisatie  
kerndoelen

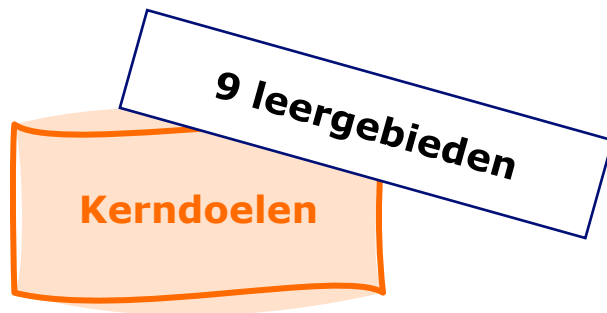
10 oktober 2023



# Inhoud

- ✓ Kennismaking + introductie op actualisatie examenprogramma's
- ✓ Op de zeepkist: Nederlands, wiskunde en maatschappijleer
- ✓ In groepen uiteen: inzoomen op kansen en kwesties per vak
- ✓ Afsluitend: jouw wens, vraag, zorg of kwestie

# Landelijk curriculum: kerndoelen en examenprogramma's

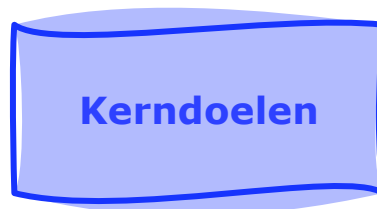


einde po + so



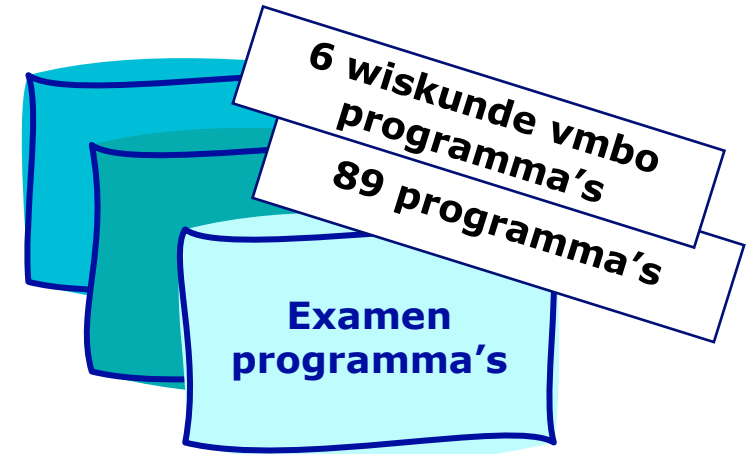
einde onderbouw vo / (v)so

*BB t/m VWO*



functionele kerndoelen (v)so

*ZML en EMB leerlingen*



einde bovenbouw vo

*per schoolsoort en leerweg*

# Naar een nieuw examenprogramma en examen in 4 fasen

AANLEIDING: POLITIEK / MAATSCHAPPELIJK / INHOUDELIJK



## Examenprogramma

### Wat

- › Oplevering van concept-examenprogramma
- › Doelen van het vak (de inhouden van het vakgebied)
- › Verdeling van doelen over centraal examen (CE) en schoolexamen (SE)
- › Vmbo, havo én vwo gelijktijdig
- › Verwante vakken zoveel mogelijk gelijktijdig
- › Consistente architectuur en aanpak voor alle vakken

### Wie

- › **Opdrachtgever:** OCW >> geadviseerd door curriculumcommissie
- › **Opdrachtnemer:** SLO
- › In samenwerking met vakverenigingen, vakexperts, leraren en curriculumexperts
- › Betrokkenheid van een grotere groep, waaronder wetenschappers, (toets)experts, etc.



## Beproeven kwaliteit examenprogramma

### Wat

- › Opgeleverde concept-examenprogramma's gevalideerd en waar nodig bijgesteld, met check op:
  - › relevantie
  - › consistentie
  - › bruikbaarheid
  - › effectiviteit
  - › toetsbaarheid

### Wie

- › **Opdrachtgever:** OCW
- › **Opdrachtnemer:** SLO
- › In samenwerking met vakverenigingen, vakexperts, leraren, curriculumexperts en toetsexperts (CvTE/Cito)



## Uitwerking van schoolexaminering

### Wat

- › Oplevering van handreikingen (niet voorschrijvend)\*
- › om scholen te ondersteunen bij de ontwikkeling van hun schoolexamens
- › om bij te dragen aan kwaliteitsborging door aan SE-toegewezen doelen te specificeren

### Wie

- › **Opdrachtgever:** OCW
- › **Opdrachtnemer:** SLO
- › In samenwerking met vakverenigingen, vakexperts, leraren en toetsexperts



## Uitwerking van centrale examinering

### Wat

- › Oplevering syllabi (voorschrijvend)
- › specificeren van aan CE-toegewezen doelen als basis voor de uitwerking van centrale examens en als gereedschap voor leraren om hun leerlingen op het centrale examen voor te bereiden

### Wie

- › **Opdrachtgever:** OCW
- › **Opdrachtnemer:** CvTE
- › In samenwerking met vakverenigingen, vakexperts, leraren en curriculumexperts (SLO)

\* Scholen zijn zelf verantwoordelijk voor schoolexaminering. Handreikingen ondersteunen leraren bij het vormgeven ervan.



# Werkopdracht

- / Eindtermen + CE-SE-verdeling
- / Examenprogramma's vmbo, havo én vwo
- / Horizontale & verticale afstemming
- / Beheersings- & ervaringsdoelen
- / Doelzin & uitwerking (het gaat hierbij om...)



# Nederlands



# Raamwerk kerndoelen Nederlands

*rijk,  
betekenisvol,  
samenhangend*

Domein	Subdomein	Kerndoel
<b>Overstijgend</b>		<ol style="list-style-type: none"><li>1. Taal- en leesomgeving</li><li>2. Taal in de leergebieden</li></ol>
<b>A Communicatie</b>	<b>A1 Taal- vaardigheid</b>	<ol style="list-style-type: none"><li>3. Begrijpend luisteren, lezen en kijken</li><li>4. Doelgericht spreken en schrijven</li><li>5. Creatief taal gebruiken</li><li>6. Schrijven om te leren</li><li>7. Bronnen onderzoeken</li><li>8. Bronnen verwerken</li><li>9. Reflecteren op taalactiviteiten</li></ol>
	<b>A2 Interactie</b>	<ol style="list-style-type: none"><li>10. Doelgericht gesprekken voeren</li><li>11. Gesprekken voeren om te leren</li></ol>
<b>B Taal</b>	<b>B1 Taal als systeem</b>	<ol style="list-style-type: none"><li>12. Vorm en betekenis beschouwen</li><li>13. Schriftelijke taalverzorging</li></ol>
	<b>B2 Taal en individu &amp; maatschappij</b>	<ol style="list-style-type: none"><li>14. Talige identiteit</li><li>15. Taalvariatie</li><li>16. Taalverandering</li></ol>
<b>C Literatuur</b>	<b>C1 Literatuur als systeem</b>	<ol style="list-style-type: none"><li>17. Inzicht in verhalende teksten</li><li>18. Verkennen van literaire genres</li></ol>
	<b>C2 Literatuur en individu &amp; maatschappij</b>	<ol style="list-style-type: none"><li>19. Leesvoorkeur</li><li>20. Functies van literatuur</li><li>21. Tijd en context</li></ol>

Domein	Subdomein	Kerndoel		
Overstijgend		1. Taal- en leesonderwijs 2. Taal in de leeromgeving		
A Communicatie	A1 Taalvaardigheid	3. Begrijpend luisteren 4. Doelgericht spreken 5. Creatief taalgebruik 6. Schrijven om te informeren 7. Bronnen onderkennen 8. Bronnen verwerken 9. Reflecteren op taalgebruik		
		A2 Interactie	10. Doelgericht gesprekken voeren 11. Gesprekken voeren	
			B Taal	B1 Taal als systeem 12. Vorm en betekenis van taal 13. Schriftelijke taal
		B2 Taal en individu & maatschappij 14. Talige identiteit 15. Taalvariatie 16. Taalverandering		
		C Literatuur	C1 Literatuur als systeem	17. Inzicht in verhouding taal en literatuur 18. Verkennen van literaire teksten
				C2 Literatuur en individu & maatschappij

Domein	Subdomein	Kerndoel		
Overstijgend		1. Taal- en leesonderwijs 2. Taal in de leeromgeving		
A Communicatie	A1 Taalvaardigheid	3. Begrijpend luisteren 4. Doelgericht spreken 5. Creatief taalgebruik 6. Schrijven om te informeren 7. Bronnen onderkennen 8. Bronnen verwerken 9. Reflecteren op taalgebruik		
		A2 Interactie	10. Doelgericht gesprekken voeren 11. Gesprekken voeren	
			B Taal	B1 Taal als systeem 12. Vorm en betekenis van taal 13. Schriftelijke taal
		B2 Taal en individu & maatschappij 14. Talige identiteit 15. Taalvariatie 16. Taalverandering		
		C Literatuur	C1 Literatuur als systeem	17. Inzicht in verhouding taal en literatuur 18. Verkennen van literaire teksten
				C2 Literatuur en individu & maatschappij

Eindtermen  
examen-  
programma's

*werk  
in  
uitvoering*

lands

De ideale  
doorlopende  
leerlijn:  
*rijk,  
betekenisvol en  
samenhangend?*





# Wiskunde



Domeinen	Kerdoelen PO (kerndoelen)	Kerdoelen OB-VO (kerndoelen)	Examenprogramma's (subdomeinen)
Wiskundige attitude	1. Wiskunde attitude	1. Wiskunde attitude	10. Wiskundige attitude
Wiskundige concepten	2. Gehele en decimale getallen 3. Breuken 4. Verhoudingen 5. Grootheden en eenheden 7. Data 8. Patronen en verbanden  6. Vorm en ruimte	2. Getallen en grootheden  4. Data 5. Patronen en verbanden 6. Vergelijkingen 7. Kans 3. Vorm en ruimte	1. Getal en grootheid  2. Toeval, onzekerheid en data 3. Verbanden 4. Verandering  5. Vorm en ruimte
Wiskundige activiteiten	9. Wiskundig probleemoplossen 10. Modelleren  11. Algoritmisch denken 12. Gebruik van wiskundetaal en wiskundige representaties 13. Gebruik van wiskundige instrumenten	8. Wiskundig probleemoplossen 9. Modelleren 10. Aantonen 11. Algoritmisch denken 12. Gebruik van wiskundetaal en wiskundige representaties 13. Gebruik van wiskundige instrumenten	9. Wiskundige probleemaanpak 6. Modelleren en onderzoeken 7. Redeneren, algoritmisch denken en bewijzen  8. Formuleren en representeren
Wiskunde en de wereld	14. Wiskunde in de werkelijkheid 15. Wiskunde in andere leergebieden 16. Interne samenhang	14. Wiskunde in de werkelijkheid 15. Wiskunde in andere leergebieden 16. Interne samenhang	(10. Wiskundige attitude)

# Discussiepunten

- ✓ Wat zijn de grootste problemen in de huidige praktijk qua aansluiting?
- ✓ Zijn er punten die vanuit dat perspectief moeten worden meegenomen in de fase van beproeven van de kerndoelen rekenen en wiskunde?
- ✓ Wat zouden we de vakvernieuwscommissie mee willen geven, vanuit het gezichtspunt van de doorlopende leerlijn?



# Maatschappijleer



# Raamwerk kerndoelen Burgerschap

---

Democratische cultuur: school als oefenplaats

Diversiteit en samenleving

Democratische waarden:  
verantwoordelijk kunnen omgaan met **vrijheid**, **gelijkwaardigheid** en **solidariteit**

Democratische rechtsstaat

Invloed en macht: ervaringen opdoen met besluitvormingsprocessen

Maatschappelijke vraagstukken

# Raamwerk maatschappijleer BB



<i>Domein A</i>	<i>Domein B</i>	<i>Domein C</i>	<i>Domein D</i>	<i>Domein E</i>
<b>Vaardigheden</b>	<b>Basiswaarden en grondrechten</b>	<b>Socialisatie en sociale verschillen</b>	<b>Politiek en macht</b>	<b>Democratische rechtsstaat - samenleving als ideaal en de weerbarstige werkelijkheid</b>
1. Informatie- en communicatie vaardigheden	1 Waarden	1. Vraagstukken	1. Vraagstukken	1. Vraagstukken
2. Denkvaardigheden in maatschappelijke en politieke context	2. Democratische waarden als basis voor democratische rechtsstaat en mensenrechten	2. Identiteiten, posities en rollen	2. Macht en tegenmacht	2. Sociale cohesie en politieke betrokkenheid
3. Handelingsvaardigheden in maatschappelijke en politieke context		3. Socialisatie	3. Staatsvormen en Politieke besluitvorming	3. Welvaart en welzijn
4. Vakspecifieke benaderingswijze maatschappelijke en politieke vraagstukken		4. Culturen	4. Invloed en actoren	4. Recht en onrecht
		5. Sociale ongelijkheid	5. Politieke cultuur	5. Orde en veiligheid
		6. Sociaal handelen	6. Politiek handelen	6. Rechtvaardig handelen

# Kwesties en uitdagingen

- / In hoeverre is maatschappijleer bij uitstek de landingsplek voor burgerschap in de bovenbouw?
- / ... en hoe is dan de samenhang met andere vakken en de brede schoolopdracht
- / Hoe normatief willen en mogen we zijn?
- / Toetsing/evaluatie van ervaringsdoelen: kan dat wel?  
(bijvoorbeeld als het gaat om politiek, sociaal, rechtvaardig handelen)

# Jullie wens, idee, zorg of kwestie



## **Nederlands**

Wat geef je de VVC  
Nederlands mee?



## **Wiskunde h-v**

Wat geef je de VVC  
wiskunde mee?



## **Maatschappijleer**

Wat geef je de VVC  
ML mee?



# Meer weten

- Meer informatie over de actualisatie
  - <https://www.actualisatiekerndoelen.nl/>
  - <https://www.actualisatie-examenprogrammas.nl/>
- Meer info over schooleigen curriculumontwikkeling? [www.slo.nl/cos](http://www.slo.nl/cos)
- In gesprek met het team: Teamgids Curriculumanalyse  
<https://www.slo.nl/thema/meer/curriculumontwikkeling/teamgidsen/>



Stationsplein 1  
Postbus 502  
3800 AM  
Amersfoort

+31 033 484 08 40  
actualisatieonderwijsdoelen@slo.nl  
www.actualisatiekerndoelen.nl

SLO is het landelijk expertisecentrum voor het curriculum in het primair, speciaal en voortgezet onderwijs in Nederland. Samen met het onderwijsveld actualiseert SLO de kerndoelen en examenprogramma's. Wil je weten wat SLO nog meer doet? Bezoek onze website [www.slo.nl](http://www.slo.nl).